

**JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BUNGE LA TANZANIA**

**KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA USTAWI NA MAENDELEO YA
JAMII**

**TAARIFA YA KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA USTAWI NA
MAENDELEO YA JAMII KUHUSU UTEKELEZAJI WA BAJETI YA WIZARA
YA MAENDELEO YA JAMII, JINSIA, WANAWAKE NA MAKUNDI
MAALUMU KWA MWAKA WA FEDHA 2022/2023 PAMOJA NA
MAONI YA KAMATI KUHUSU MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI
YA OFISI HIYO KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024**

*[Imetolewa kwa mujibu wa Kanuni 118 (9) ya Kanuni za Kudumu za Bunge,
Toleo la Februari, 2023]*

Idara ya Kamati za Bunge,
Ofisi ya Bunge,
10 Barabara ya Morogoro,
S. L. P. 941,
40490 Tambukareli,
DODOMA.

18 Mei, 2023

YALIYOMO

YALIYOMO	i
ORODHA YA MAJEDWALI	ii
SEHEMU YA KWANZA.....	1
1.0 UTANGULIZI	1
1.1 Maelezo ya Awali.....	1
1.2 Msingi wa Uchambuzi wa Kamati	2
1.3 Mawanda ya Uchambuzi	2
SEHEMU YA PILI	3
2.0 MAELEZO NA UCHAMBUZI KUHUSU UKAGUZI WA MIRADI YA MAENDELEO ILİYOTENGEWA FEDHA KWA MWAKA WA FEDHA 2021/2022	3
2.1 Mradi wa ujenzi katika Taasisi ya Maendeleo ya Jamii Tengeru.....	3
2.2 Mradi wa ujenzi katika Taasisi ya Ustawi wa Jamii Kampasi ya Kisangara	4
2.3 Ukarabati wa Makazi ya Wazee Njoro na Mahabusu ya Watoto ya Moshi.	6
3.0 MATOKEO YA UCHAMBUZI NA TATHMINI YA UTEKELEZAJI WA BAJETI KWA MWAKA WA FEDHA 2022/2023	7
3.1 Ufafanuzi wa Jumla.....	7
3.2 Uchambuzi wa Makusanyo ya Maduhuli.....	7
3.3 Uchambuzi wa Matumizi ya Kawaida.	10
3.4 Tathmini ya Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo	11
3.5 Utekelezaji wa Maoni, Ushauri na Mapendekezo ya Kamati	13
SEHEMU YA NNE.....	15
4.0 UCHAMBUZI WA MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024.....	15
4.1 Maduhuli	15
4.2 Uchambuzi wa Matumizi ya Kawaida	16
4.3 Uchambuzi wa Makadirio ya Matumizi kwaajili ya Miradi ya Maendeleo.....	17
SEHEMU YA TANO	20
5.0 MAONI NA USHAURI WA KAMATI.....	20
5.1 Maoni na Ushauri wa Jumla	20

5.2 Maoni na Ushauri Mahsusi.....	21
5.2.1 MAKUNDI MAALUMU	21
5.2.2 UHABA WA WATUMISHI	22
5.2.3 UHABA WA NYUMBA ZA WATUMISHI NA UCHAKAVU WA MIUNDOMBINU	23
5.2.4 KUONGEZA BAJETI YA USIMAMIZI WA MASHIRIKA YASIYO YA SERIKALI	23
6.0 HITIMISHO.....	25

ORODHA YA MAJEDWALI

Jedwali Na. 1: Fungu 53 Makadirio na Makusanyo halisi katika Mwaka wa Fedha 2022/2023	8
Jedwali Na. 2: Fungu 53 - Mapokezi ya Fedha Matumizi ya Kawaida 2022/2023	10
Jedwali Na. 3: Fungu 53- Miradi ya Maendeleo iliyotengewa fedha 2022/2023.....	12
Jedwali Na. 4: Fungu 53- Ulinganisho wa Makusanyo ya.....	15
Jedwali Na. 5: Ulinganisho wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023 na 2023/2024	17
Jedwali Na. 6: Fungu Na. 53 Ulinganisho wa Bajeti ya Fedha za Maendeleo kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023 na 2023/2024	18

**TAARIFA YA KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA USTAWI NA
MAENDELEO YA JAMII KUHUSU UTEKELEZAJI WA BAJETI YA WIZARA
YA MAENDELEO YA JAMII, JINSIA, WANAWAKE NA MAKUNDI
MAALUMU KWA MWAKA WA FEDHA 2022/2023 PAMOJA NA
MAONI YA KAMATI KUHUSU MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI
YA WIZARA HIYO KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024**

SEHEMU YA KWANZA

1.0 UTANGULIZI

1.1 Maelezo ya Awali

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa **Kanuni ya 118 (9)** ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Februari, 2023, naomba kuwasilisha Taarifa ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Ustawi na Maendeleo ya Jamii Kuhusu Utekelezaji wa Bajeti ya Wizara ya Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wanawake na Makundi Maalum kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023 pamoja na Maoni ya Kamati Kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara hiyo kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024.

Mheshimiwa Spika, Taarifa hii imegawanyika katika sehemu kuu zifuatazo: -

- a) Sehemu ya Kwanza inatoa maelezo ya jumla kuonesha msingi na Muundo wa Taarifa pamoja na namna Kamati ilivyofanya kazi;
- b) Sehemu ya Pili ni uchambuzi wa utekelezaji wa bajeti wa Ofisi hii kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023;
- c) Sehemu ya Tatu ni uchambuzi wa Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa mwaka wa fedha 2023/2024;
- d) Sehemu ya Nne inahusu maoni na ushauri wa Kamati; na
- e) Sehemu ya Tano ni hitimisho.

1.2 Msingi wa Uchambuzi wa Kamati

Mheshimiwa Spika, Msingi wa Taarifa ya Utekelezaji wa Bajeti na Makadirio ya Ofisi ya Wizara ya Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wanawake na Makundi Maalum ni Masharti ya Kanuni za Bunge. Kifungu cha 6 (5)(b) kikisomwa kwa pamoja na Kifungu cha 7 (1)(a) cha Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Bunge, vinaipa Kamati jukumu la kufanya uchambuzi wa Bajeti na Makadirio ya Wizara hii.

Aidha, kwa mujibu wa Kanuni ya 117(1) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Kamati inapaswa kabla ya kuchambua Bajeti, kukagua Miradi ya Maendeleo iliyotengewa fedha katika Mwaka wa Fedha wa 2022/2023 kwa lengo la kuona hatua ya utekelezaji wa miradi hiyo ili kuwa katika nafasi nzuri ya kuweza kuishauri Serikali.

Kanuni ya 117 (4) ya Kanuni za Bunge imeweka masharti yanayotaka Taarifa ya Utekelezaji na Makadirio ya Wizara hii kuchambuliwa na Kamati kabla ya kujadiliwa Bungeni. Naomba Bunge lako tukufu liijadili hoja ya Wizara ya Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wanawake na Makundi Malaam pamoja na Taarifa hii.

1.3 Mawanda ya Uchambuzi

Mheshimiwa Spika, Katika kusimamia masuala ya kibajeti, Kamati imechambua (**Fungu 53**) pamoja na kutoa maoni na mapendekezo mbalimbali kwa lengo la kuboresha utendaji kazi wa wizara hii. Uchambuzi huu ulifanyika baada ya Kamati kufanya ziara za kujiridhisha na hali halisi ilivyo katika utekelezaji wa miradi ya maendeleo chini ya fungu lililotajwa hapo juu. Uchambuzi wa Kamati ulikuwa kama ifuatavyo:-

SEHEMU YA PILI

2.0 MAELEZO NA UCHAMBUZI KUHUSU UKAGUZI WA MIRADI YA MAENDELEO ILIYOTENGEWA FEDHA KWA MWAKA WA FEDHA 2021/2022

Mheshimiwa Spika, Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Ustawi na Maendeleo ya Jamii ilifanya Ukaguzi wa baadhi ya Miradi ya Maendeleo iliyotengewa fedha katika mwaka wa fedha 2022/2023. Ziara za Ukaguzi wa Miradi ya Maendeleo zilifanywa kwa kuzingatia Kanuni ya 117 (1) ya Kanuni za Kudumu za Bunge.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipata wasaa wa kukagua mradi wa Ujenzi wa Taasisi ya Ustawi wa Jamii, Kampasi ya Kisangara, Ujenzi wa Chuo cha Maendeleo ya Jamii Tengeru, Makazi ya Wazee Njoro na Mahabusu ya Watoto Moshi.

2.1 Mradi wa ujenzi katika Taasisi ya Maendeleo ya Jamii Tengeru.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilijulishwa kuwa katika Mwaka wa Fedha 2022/2023 Taasisi ilipokea kiasi cha **Shilingi 1.600,000,000** ambapo fedha hiyo ilitumika kununua na kufunga viti 1,118 katika kumbi pacha za mihadhara, ununuzi wa vitanda 292 na makabati katika bweni la wasichana, ununuzi wa magodoro 584, ununuzi wa viti vya kusomea 584 katika bweni la wasichana, ununuzi wa podium na screen ya kufundishia na malipo ya fundi mkuu na vibarua. Aidha kamati ilijulishwa kuwa utekelezaji wa mradi huu umefikia asilimia 98.

Mheshimiwa Spika, Katika ziara hii Kamati pia ilibaini kuwa Taasisi inaendesha miradi ya kujifunzia na uzalishaji ikiwa na lengo la kuongeza mapato na kutoa mafunzo kwa wanafunzi. Miradi hiyo ni pamoja na mradi wa kutengeneza "Paving Blocks" mradi wa ufugaji samaki na mradi wa uchapishaji.

Mheshimiwa Spika, Kamati inapongeza utekelezaji mzuri wa ujenzi wa miradi hii ya maendeleo na pia kwa kuwa wabunifu wa miradi ambayo itaongeza pato la ndani la chuo pia kuwapatia ujuzi wanafunzi.

Pamoja na pongezi hizo kamati imebaini kuwepo kwa changamoto mbalimbali katika chuo hiki zikiwemo zifuatazo;

- i) Uchakavu wa miundombinu ya chuo; Katika ziara hii kamati ilishuhudia jinsi majengo ya chuo yalivyo chakavu kutokana na kuwa ya muda mrefu sana.
- ii) Ukosefu wa bweni la Wavulana. Kutokana na chuo kuwa umbali mrefu toka mjini, kamati inashauri kuwa Serikali ione umuhimu wa kuanza ujenzi wa mabweni mapema ili kupunguza adha ya malazi.
- iii) Upungufu wa Nyumba za Watumishi. Katika kutatua changamoto hii Kamati ilishauri kuwa Taasisi kwa kutumia mapato ya ndani itenge fedha kwaajili ya kuanza ujenzi wa nyumba hizi.
- iv) Chuo kutokuwa na Hati Miliki ya eneo lake jambo linaloweza kuwavutia wanachi kuvamia na kusababisha migogoro ya umiliki wa ardhi. Ni rai ya Kamati kuwa Chuo kiharakishe kupima maeneo yake na kupata hati ya umiliki.

2.2 Mradi wa ujenzi katika Taasisi ya Ustawi wa Jamii Kampasi ya Kisangara

Mheshimiwa Spika, Kamati ilielezwa kuwa katika Mwaka wa Fedha 2022/2023 chuo kilitengewa kiasi cha **Shilingi 300,000,000** kwa ajili ya kuendeleza ujenzi wa Hosteli yenye uwezo wa kuchukua wanafunzi 104 hata hivyo hadi Kamati inatembelea mradi huu hakuna fedha iliyokuwa imepelekwa kwa ajili ya utekelezaji wa mradi huo.

Mheshimiwa Spika, Kamati inakipongeza Chuo kwa kuaanda Mtaala wa Elimu ya Malezi na Makuzi ya Awali ya Mtoto katika ngazi ya Stashahada na tayari umeshaidhinishwa kwa Matumizi na Mamlaka ya Ufundi na Ufundi Stadi. Mpango huu unamchango mkubwa katika hatua za kudhibiti mmomonyoko wa maadili kupitia utekelezaji wa vituo vya malezi na makuzi ambavyo ni sehemu ya utekelezaji wa mpango wa taifa wa *Generation Equality Program*.

Aidha kwa upande mwingine Kamati ilielezwa kuwa katika Mwaka wa Fedha 2021/2022 kiasi cha **Shilingi 400,000,000** kilipokelewa na Taasisi. Hadi Kamati inatembelea mradi huu kiasi cha **Shilingi 235,821,079.70** kilikuwa kimetumika, ambapo kazi zilizofanyika ni pamoja na ujenzi wa msingi, kuta, kuezeka miundombinu ya maji safi na umeme.

Mheshimiwa Spika, Kamati haikuridhishwa na utekelezaji wa mradi huu ambao umegharimu kiasi cha **Shilingi 235,821,079.70** na haionekani kulingana na thamani ya fedha iliyotumika na utekelezaji umechukua muda mrefu licha ya kupatiwa fedha zote kwa wakati. Ni rai ya Kamati kuwa miradi hii ikamilike kwa wakati ili kuongeza thamani ya mradi na kuwasaidia wanafunzi kusoma kwa utulivu.

Aidha Kamati ilibaini kuwa Chuo hakina Hati Miliki ya maeneo yake jambo linalohatarisha maeneo hayo kuvamiwa na wananchi, ukosefu wa jengo la utawala na Maktaba, upungufu mkubwa wa watumishi katika kada mbalimbali, ukosefu wa maji, na upungufu wa hostel. Ni rai ya Kamati kuwa Serikali iendeele kutenga fedha za Bajeti ili kuweza kujenga miundombinu ya chuo hiki.

2.3 Ukarabati wa Makazi ya Wazee Njoro na Mahabusu ya Watoto ya Moshi.

Mheshimiwa Spika, Kamati pia ilipata fursa ya kutembelea Makazi ya Wazee Njoro na Mahabusu ya Watoto Moshi. Kamati ilielezwa kuwa katika Mwaka wa Fedha 2022/2023 kiasi cha **Shilingi 200,000,000** zilitengwa kwaajili ya ukarabati wa Makazi ya Wazee Njoro lakini hadi Kamati inatembelea makazi haya hakuna fedha iliyokuwa imetolewa kwaajili ya utekelezaji wa mradi huo.

Mheshimiwa Spika, katika ziara yake Kamati ilishuhudia uchakavu wa Majengo ya Mahabusu ya Watoto na Ufinyu wa Majengo, ukosefu wa Nyumba za Watumishi, ukosefu wa Eneo la Michezo kwa Watoto na Ukosefu wa Gari la kuhudumia vituo hivi. Ni rai ya Kamati kuwa Serikali itenge fedha kwa ajili ya kuboresha Mahabusu ya Watoto na Makazi ya Wazee ili waweze kuishi katika mazingira mazuri na kununua Magari kwa ajili ya kutoa huduma katika maeneo hayo.

Aidha, Kamati inaishauri Wizara kuanzisha miradi ya ufugaji ng'ombe wa maziwa, kuku, bustan katika eneo la makazi ya Wazee kwa kuwa wana eneo lenye ukumbwa wa Mita za Mraba 5226 kwaajili ya kuwawezesha wazee kujishughulisha na kazi ndogondogo, kuboresha lishe kwa wazee na kuongeza kipato katika makazi ili kupunguza gharama za uendeshaji.

SEHEMU YA TATU

3.0 MATOKEO YA UCHAMBUZI NA TATHMINI YA UTEKELEZAJI WA BAJETI KWA MWAKA WA FEDHA 2022/2023

3.1 Ufafanuzi wa Jumla

Mheshimiwa Spika, matokeo ya uchambuzi wa Taarifa za Utekelezaji wa Bajeti na Makadirio ya Mapato na Matumizi yanaweka msingi wa ushauri wa Kamati kuhusu Hoja hii ya Wizara ya Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wanawake na Makundi Maalum. Uchambuzi wa Kamati ulijielekeza katika mambo makuu manne yafuatayo;-

- (a) Makusanyo ya maduhuli;
- (b) Mwenendo wa Upatikanaji wa fedha za Bajeti ya kawaida;
- (c) Taarifa ya Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo; na
- (d) Uzingatiaji wa Ushauri wa Kamati Bungeni.

3.2 Uchambuzi wa Makusanyo ya Maduhuli.

Mheshimiwa Spika, Katika Mwaka wa Fedha 2022/23, Wizara ya Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wanawake na Makundi Maalum ililenga kukusanya maduhuli ya jumla ya **Shilingi. 8,500,000,000** kutoka vyanzo mbalimbali kama vile Ada za Vyuo vya Maendeleo ya Jamii **Shilingi 7,084,497,000**, uuzaji wa Mitaala ya vyuo vya Maendeleo ya Jamii **Shilingi 40,000,000**; Ada ya Malazi kwa wanafunzi wa vyuo vya maendeleo ya jamii **Shilingi 720,000,000** usajili na ada za mwaka za NGOs **Shilingi 638,500,000** na uuzaji wa Mitaala ya Taasisi za Ustawi wa Jamii **Shilingi 15,000,000** na Mapato mengineyo **Shilingi 2,003,000** .

Mheshimiwa Spika, Hadi kufikia Februari 2023, Wizara imefanikiwa kukusanya **Shilingi 2,712,157,233** sawa na **asilimia 32** ya makusanyo yaliyokusudiwa. Makusanyo hayo yapo katika mchanganuo ufuatao: - ada za Vyuo vya Maendeleo ya Jamii **Shilingi 1,936,671,238** sawa na **asilimia 27**, Uuzaji wa Mitaala ya vyuo vya Maendeleo ya Jamii **Shilingi 10,500,000** sawa na **asilimia 26** Ada ya malazi kwa wanafunzi wa Vyuo vya Maendeleo ya Jamii, **Shilingi 427,784,126** sawa na **asilimia 59** Usajili na ada za mwaka za NGOs **Shilingi 318,145,869** sawa na **asilimia 50** uuzaji wa Mitaala ya Taasisi za Ustawi wa Jamii **Shilingi 12,000,000** sawa na **asilimia 80** Mchanganuo wa makusanyo hayo unaonekana katika **Jedwali Na. 1**.

Jedwali Na. 1: Fungu 53 Makadirio na Makusanyo halisi katika Mwaka wa Fedha 2022/2023

MAELEZO	MAKADIRIO	MAKUSANYO	ASILIMIA
Ada za vyuo vya Maendeleo ya Jamii	7,084,497,000	1,936,671,238	27
Uuzaji wa Mitaala ya Maendeleo ya Jamii	40,000,000	10,500,000	26
Ada za Malazi ya Wanafunzi wa vyuo vya Maendeleo	638,500,000	318,145,869	50
Usajili na Ada za Mwaka za NGOs	720,000,000	427,784,126	59
Uuzaji wa Mitaala vya Vyuo vya Ustawi	15,000,000	12,000,000	80
Mapato mengineyo	2,003,000	7,056,000	352.27
JUMLA	8,500,000,000	2,712,157,233	32

Chanzo: Randama ya Bajeti ya 2022/23 Fungu 53

Mheshimiwa Spika, katika mchanganuo huo, Kamati imebaini mambo yafuatayo: -

- (a) Uchambuzi wa mwenendo wa ukusanyaji wa maduhuli unaonesha kuwa jumla ya **Shilingi 2,712,157,233** sawa na **asilimia 32** ya makusanyo yote ya Wizara hii yalikusanywa katika kipindi hicho.
- (b) Hadi kufikia Mwezi Februari, 2023 Wizara hii imekusanya **asilimia 32** tu ya lengo; ingawa kwa kipindi hicho ilitarajiwa angalau wawe wamefikia asilimia 65 ya lengo.

Mheshimiwa Spika, kwa ujumla hali ya ukusanyaji wa maduhuli katika Wizara hii sio ya kuridhisha kwani hadi kufika februari 2023 ni **asilimia 32** tu ya lengo imekusanywa. Kamati ilitaka kujua sabababu za makusanyo madogo kwenye baadhi ya vyanzo vya mapato ambapo ilielezwa kuwa imetokana na wanafunzi wengi kutoripoti kama ilivyokadiriwa na Vyuho mathalani katika Mwaka wa Fedha 2022/2023 vyuo vilikadiriwa kudahili wanafunzi 8,191, lakini vilifanikiwa kudahili wanafunzi 5,255; kufutwa kwa usajili wa Mashirika yasiyo ya Kiserikali 4,898 kutokana na ukiukwaji wa Sheria, Kanuni na Miongozo inayosimamia shughuli za mashirika haya ambapo imeathiri makusanyo ya Mapato kutoka kwenye ada za usajili na ada za mwaka za Mashirika haya.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaipongeza Serikali kwa kuchukua hatua ya kufuta Mashirika yasisyo ya Kiserikali 4,898 ambayo yalikiuka Sheria, Kanuni na Miongozo inayosimamia shughuli za mashirika haya.

Aidha, kwa upande mwingine Kamati ina maoni kuwa, makusanyo hafifu kwenye baadhi ya vyanzo vya mapato, yanaweza kutafsiriwa

kwamba au malengo ya ukusanyaji yaliyowekwa hayakuwa halisi; au jitihada za ukusanyaji zilikuwa hafifu, au vyanzo vya maduhuli vilivyoanishwa havikuwa vya uhakika. Ni rai ya Kamati kuwa Serikali ipange bajeti yake kwa kuzingatia uhalisia wa vyanzo vya mapato.

3.3 Uchambuzi wa Matumizi ya Kawaida.

Mheshimiwa Spika, kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023, Wizara iliidhinishiwa jumla ya **Shilingi 32,310,981,000** kwa matumizi ya kawaida. Kati ya Fedha hizo **Shilingi 18,169,057,000** ni kwa ajili ya matumizi mengineyo, na **Shilingi 14,141,924,000** kwaajili ya mishahara. Aidha Kamati ilijulishwa kuwa Wizara ilihamishiwa kiasi cha **Shilingi 6,729,892,250** kutoka Wizara ya Fedha kwaajili ya uratibu wa Kitengo cha Makundi Maalum.

Mheshimiwa Spika, hadi kufikia Februari, 2023 Wizara ilipokea kiasi cha **Shilingi 19,175,644,557** sawa na **asilimia 59** ya fedha iliyoidhinishwa kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida, ambapo **Shilingi 9,667,294,223** sawa na **asilimia 68** ni fedha kwa ajili ya Mishahara na **Shilingi 9,508,350,333.56** sawa na **asilimia 52** ni fedha za Matumizi Mengineyo (OC) na hakuna fedha yoyote iliyopokelewa kwa ajili ya uratibu wa Machinga. Mchanganuo wa fedha hizo ni kama inavyoonekana katika **Jedwali Na. 2**.

Jedwali Na. 2: Fungu 53 - Mapokezi ya Fedha Matumizi ya Kawaida 2022/2023

MAPOKEZI YA FEDHA MATUMIZI YA KAWAIDA 2022/2023			
Matumizi	Fedha iliyotengwa 2022/2023	Fedha zilizopokelewa	Asilimia ya mapokezi
Mishahara	14,141,924,000	9,667,294,223	68
Oc	18,169,057,000	9,508,350,333.56	52
Jumla	32,310,981,000	19,175,644,557	59

Chanzo: Randama ya Bajeti 2022/2023 Fungu 53

Mheshimiwa Spika, kutokana na uchambuzi huo, Kamati imebaini kuwa mtiririko wa fedha kwaajili ya mishahara na matumizi mengineyo ya Wizara pamoja na Taasisi zake ni wa kuridhisha kwani imepokea **asilimia 59** ya fedha iliyoidhinishwa.

Aidha, Kamati ilibaini kuwa hadi kufikia Mwezi Februari 2023 hakuna Fedha iliyopokelewa kwa ajili ya uratibu wa Wafanyabiashara Ndogondogo (Machinga).

Mheshimiwa Spika, Ili Wizara iweze kutekeleza majukumu yake kwa wakati na kwa ufanisi, upatikanaji wa fedha zilizotengwa kwa wakati na kwa kadri inavyostahili ni jambo muhimu kufanikisha. Hivyo ni rai ya Kamati kuwa Serikali itoe fedha hizo kwa wakati na kwa ukamirifu ili kutoathiri utekelezaji wa majukumu ya Wizara na Taasisi zake.

3.4 Tathmini ya Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo

Mheshimiwa Spika, kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023 Wizara ilitengewa jumla ya **Shilingi 11,092,080,000** kwa ajili ya utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 6,900,000,000** ni fedha za ndani na **Shilingi 4,192,080,000** ni fedha za nje. Wizara ilihamishiwa kiasi cha **Shilingi 16,196,000,000** kutoka Wizara ya Fedha kwa ajili ya Wafanyabiashara ndogondogo (Machinga).

Hadi kufikia Februari 2023 Wizara ilikuwa imepokea kiasi cha **Shilingi 6,831,334,941** sawa na **asilimia 62**. Kati ya fedha hizo **Shilingi 5,940,000,000** ni fedha za ndani na **Shilingi 891,334,941** ni fedha za Nje na hakuna fedha yoyote ya Machinga iliyotolewa. Mchanganuo wa fedha hizo umeainishwa katika **Jedwali Na. 3**.

**Jedwali Na. 3: Fungu 53- Miradi ya Maendeleo
iliyotengewa fedha 2022/2023**

MIRADI YA MAENDELEO ILIYOTENGEWA FEDHA 2022/2023				
Namba na jina la mradi	Bajeti iliyotengwa 2022/2023		Mapokezi ya fedha hadi kufikia marchi 2023	
	Fedha za ndani	Fedha za nje	Fedha za ndani	Fedha za nje
Na. 6290: <i>Kuprogramu Mfumo wa Kompyuta na kuchakata Data</i>	200,000,000	273,270,000	200,000,000	0
Na. 6330: Ukarabati wa Vyu vya Maendeleo ya Jamii	5,300,000,000	0.00	4,170,000,000	0
Na. 6259: Mpango wa Rasilimali kwa Program za Jinsia		1,833,210,000	1,680,000,000	390,651,941
Na. 5414: Uhai na Maendeleo ya Mtoto	0.00	1,574,000,000		500,683,000
Na.5451: Kuwezesha Huduma za Ustawi wa Jamii	1,400,000,000	511,600,000	90,000,000	0
Jumla Kuu	6,900,000,000	4,192,080,000	5,940,000,000	891,334,942

Chanzo. Randama ya Bajeti 2022/2023 Fungu 53

Mheshimiwa Spika, katika uchambuzi uliofanywa na Kamati umebaini mambo mbalimbali kuhusu utekelezaji wa bajeti ya Maendeleo kama ifuatavyo;

- (a) Kwa jumla mapokezi ya fedha za nje yapo chini ya kiwango kilichopangwa kupokelewa ambapo ilipokelewa **asilimia 21** tu ya makadirio jambo lililoathiri utekelezaji wa miradi.
- (b) Mapokezi ya fedha za ndani ni ya kuridhisha ambapo Wizara imepokea **asilimia 86** ya makadirio.
- (c) Kamati imebaini kuwa Wizara iliamishwa kiasi cha **Shilingi 16,196,000,000** kutoka Wizara ya Fedha kwa ajili ya kuwezesha shughuli za Wafanyabiashara

Ndogondogo (Machinga) zikiwemo kuwapatia mikopo nafuu na kujenga miundombinu. Hata hivyo hadi kufikia Februari 2023 hakuna fedha yoyote iliyopokelewa na Wizara kwa ajili ya kutekeleza mradi huu.

Mheshimiwa Spika, kutokutolewa kwa fedha za Machinga kwa wakati, kwa kiasi kikubwa kumeathiri utekelezaji wa mradi huu na hivyo kufifisha nia njema ya Serikali ya kuwawezesha Machinga kwa kuwapa mikopo ya bei nafuu na kuwawekea mazingira bora ya kufanya biashara. **Kamati inaishauri Serikali kutoa fedha hizi kabla ya Mwaka huu wa Fedha kuisha Mwezi Juni kwa kuwa fedha hizi ni za mkopo kutoka ECF.**

Mheshimiwa Spika, mwenendo wa mapokezi wa fedha za nje za kutekeleza miradi ya maendeleo uko chini ukilinganisha na fedha za ndani. Kamati inaishauri Serikali kutoa kwa wakati fedha za utekelezaji wa miradi ya maendeleo kwa kutumia fedha za ndani kwakuwa mwenendo wa upatikanaji wa fedha za nje ni wa kusuasua.

3.5 Utekelezaji wa Maoni, Ushauri na Mapendekezo ya Kamati

Mheshimiwa Spika, wakati wa uchambuzi wa Bajeti ya Wizara hii kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023, Kamati ilitoa maoni, ushauri na mapendekezo mbalimbali ili kuboresha utekelezaji wa Bajeti ya Wizara hii. Naomba kulitaarifu Bunge lako tukufu kwamba kwa sehemu Serikali imezingatia maoni na ushauri wa Kamati. Hata hivyo, kuna baadhi ya maoni na ushauri ambayo hayakuzingatiwa ambayo ni pamoja na Uhaba wa Watumishi wa Ustawi na Maendeleo ya Jamii na uchakavu wa miundombinu ya Vyuo na Taasisi za

Maendeleo pamoja na Ustawi wa Jamii. Kamati itaendelea kulisitiza tena masuala hayo kwenye taarifa hii.

SEHEMU YA NNE

4.0 UCHAMBUZI WA MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024

4.1 Maduhuli

Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2023/2024 Wizara inaomba kuidhinishiwa kukusanya jumla ya **Shilingi 8,500,000,000** ikilinganishwa na **Shilingi 8,500,000,000** katika Mwaka wa Fedha 2022/2023. Hakuna ongezeko wala punguzo ukilinganisha na makadirio ya makusanyo ya maduhuli kwa mwaka unaoisha. Fedha hizi zinatarajiwa kukusanywa kutoka vyanzo mbalimbali ambavyo ni pamoja na: Ada za Vyuo vya Maendeleo ya Jamii **Shilingi 7,084,497,000**, uuzaji wa Mitaala ya vyuo vya Maendeleo ya Jamii **Shilingi 40,000,000**; Ada ya Malazi kwa wanafunzi wa Vyuo vya Maendeleo ya Jamii **Shilingi 720,000,000** usajili na ada za mwaka za NGOs **Shilingi 638,500,000** na uuzaji wa Mitaala ya Taasisi za Ustawi wa Jamii **Shilingi 15,000,000** na Mapato mengineyo **Shilingi 2,003,000**. Mchanganuo wa lengo la kukusanya kwa Fungu 53 unaonekana katika **Jedwali Na.4** hapa chini.

Jedwali Na. 4: Fungu 53- Ulinganisho wa Makusanyo ya Maduhuli

CHANZO	2022/2023 (Tsh.)	2023/2024 (Tsh.)	Nyongeza/ Pungufu (Tsh.)	Nyongeza/ Pungufu (%)
Ada za vyuo vya Maendeleo ya Jamii	7,084,497,000	7,084,497,000	0	0
Uuzaji wa Mitaala ya Maendeleo ya Jamii	40,000,000	40,000,000	0	0
Ada ya Malazi kwa Wanafunzi wa Vyuo vya Maendeleo ya Jamii	720,000,000	720,000,000	0	0
Usajili wa ada za mwaka za NGOs	638,500,000	638,500,000	0	0
Uuzaji wa Mitaala ya vyuo vya Ustawi	15,000,000	15,000,000	0	0
Mapato Mengineyo	2,003,000	2,003,000	0	0
Jumla	8,500,000,000	8,500,000,000	0	0

Chanzo. Randama ya Bajeti 2023/2024 Fungu 53

Mheshimiwa Spika, Uchambuzi wa Kamati unaonyesha kuwa katika Mwaka wa Fedha 2023/2024 Wizara imeweka lengo la kukusanya kutoka kwenye vyanzo vyake 6 vya mapato. Aidha, lengo la makusanyo lililowekwa ni sawa na lengo la Mwaka wa Fedha 2022/2023 hivyo lengo hilo halijaongezeka wala kupungua.

Mheshimiwa Spika, kutokana na mwenendo wa ukusanyaji wa maduhuli kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023 kufikia **asilimia 32** tu hadi kufikia kipindi cha robo tatu ya muda wa lengo. Kamati haioni uwezekano wa kufikia lengo la makusanyo lililowekwa kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 Kwa kuzingatia uzoefu wa makusanyo ya mwaka uliotangulia

Mheshimiwa Spika, kwa uchambuzi huo, Kamati ina maoni kuwa ni vema Serikali izingatie changamoto zilizosababisha makusanyo kuwa chini ya lengo na kuzingatia uhalisia katika kupanga makisio hayo. Aidha Wizara iweke mikakati madhubuti ya ukusanyaji wa mapato.

4.2 Uchambuzi wa Matumizi ya Kawaida

Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2023/2024, Wizara ya Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wanawake na Makundi Maalumu inaomba kuidhinishiwa na Bunge lako Tukufu jumla ya **Shilingi 43,664,963,000** ikiwa ni Fedha za Matumizi ya Kawaida. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 26,577,510,00** ni matumizi mengineyo na kiasi cha **Shilingi 17,087,453,000** fedha za Mishahara. Kiasi hicho ni ongezeko la **Shilingi 11,353,982,000** sawa na **asilimia 35** ikilinganishwa na bajeti kwa mwaka wa fedha 2022/2023 ambapo iliidhinishiwa kiasi cha **Shilingi 32,310,981,000**. Kati ya Fedha hizo **Shilingi 18,169,057,000** ni kwa ajili ya matumizi mengineyo, **Shilingi 14,141,924,000** kwa ajili ya mishahara kama ilivyochanganuliwa katika **Jedwali Na. 5**.

**Jedwali Na. 5: Ulinganisho wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha
2022/2023 na 2023/2024**

ULINGANISHO WA BAJETI FUNGU 65 KWA MWAKA WA FEDHA 2022/2023 NA 2023/2024				
Matumizi	2022/2023 (tsh.)	2023/2024 (tsh.)	Ongezeko/ pungufu (tsh.)	Ongezeko/ pungufu (%)
Mishahara	14,141,924,000	17,087,453,000	2,945,529,000	21
OC	18,169,057,000	26,577,510,000	8,408,453,000	46
Jumla	32,310,981,000	43,664,963,000	11,353,982,000	35

Chanzo. Randama ya Bajeti 2023/2024 Fungu 53

Mheshimiwa Spika, Bajeti ya Matumizi ya Kawaida katika Mwaka wa Fedha 2022/2023 imeongezeka kwa **asilimia 35** ukilinganisha na Mwaka wa Fedha unaoisha ambapo bajeti ya Matumizi ya kawaida ilikuwa **Shilingi 32,310,981,000**. Kamati imebaini kwamba, moja kati ya sababu ya ongezeko hili ni maoni ya Kamati kwamba Serikali ipange bajeti kulingana na mahitaji halisi na pia kwa kuongezeka kwa Kitengo kipya cha kuratibu Makundi Maalumu.

Aidha, Kamati inaipongeza Serikali kwa kuzingatia ushauri wa Kamati wa kuongeza bajeti kwenye Kitengo cha Uratibu wa Mashirika ya Kiserikali kiasi cha **Shilingi 1,500,000.000** ili kuimarisha ufuatiliaji wa mashirika haya.

Hata hivyo, Kamati inaishauri Serikali kuhakikisha kwamba fedha zinazoombwa zinatolewa kwa wakati na kutumika vizuri kwa manufaa ya Nchi.

4.3 Uchambuzi wa Makadirio ya Matumizi kwaajili ya Miradi ya Maendeleo.

Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2023/2024 Wizara, imetengewa jumla ya **Shilingi 30,558,230,000** kwa ajili ya Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo. Kati

ya fedha hizo, **Shilingi 26,800,000,000** ni fedha za ndani, na **Shilingi 3,758,230,000** ni fedha za nje.

Mheshimiwa Spika, Bajeti ya Maendeleo katika Mwaka wa Fedha 2023/2024 imeongezeka kwa takribani **Shilingi 19,466,150,000** sawa na **asilimia 175** ukilinganisha na bajeti ya Mwaka wa Fedha unaoisha kama ilivyochanganuliwa katika **Jedwali Na. 6**.

Jedwali Na. 6: Fungu Na. 53 Ulinganisho wa Bajeti ya Fedha za Maendeleo kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023 na 2023/2024

ULINGANISHO WA FEDHA ZA MIRADI YA MAENDELEO ILIYOTENGEWA FEDHA 2022/2023 NA 2023/2024				
Namba na jina la mradi	Makadirio kwa mwaka 2022/2023		Makadirio kwa mwaka 2023/2024	
	Fedha za Ndani	Fedha za Nje	Fedha za Ndani	Fedha za Nje
Na. 6290: Kuprogramu Mfumo wa Kompyuta na kuchakata Data	200,000,000	273,270,000	200,000,000	200,000,000
Na. 6330: Ukarabati wa Vyu vya Maendeleo ya Jamii	5,300,000,000	0.00	2,100,000,000	00
Na. 6259: Mpango wa Rasilimali kwa Program za Jinsia	00	1,833,210,000	4,000,000,000	1,257,993,831
Na. 4952: Uhai na Maendeleo ya Mtoto	0.00	1,574,000,000		1,253,236,169
Na. 6280: Uratibu wa Makundi Maalum	16,196,000,000	0	18,500,000,000	0
Na.5451: Kuwezesha Huduma za Ustawi wa Jamii	1,400,000,000	0	1,000,000,000	1,047,000,000
Jumla Kuu	6,900,000,000	4,192,080,000	26,800,000,000	3,758,230,000

Chanzo. Randama ya Bajeti 2022/2023 Fungu 53

Mheshimiwa Spika, Katika uchambuzi wake, Kamati imebaini yafuatayo;-

- (a) Bajeti ya Maendeleo imeongezeka wa **asilimia 175** ukilinganisha na Bajeti ya Mwaka wa Fedha unaoisha. Ongezeko hilo lipo hasa kwenye Fedha za kwa ajili ya kuwezesha shughuli za Wafanyabiashara Ndogondogo (Machinga)

Kamati pia ilielezwa kuwa sababu nyingine ya kuongezeka kwa Bajeti ni uandaaji wa programu ya kizazi chenye usawa Tanzania ambayo ni utekelezaji wa ahadi ya nchi iliyotoa wakati wa Mkutano wa Jukwaa la Kizazi Chenye Usawa uliofanyika nchini Ufaransa.

- (b) Bajeti ya Fedha ya Nje imepungua kwa **asilimia 10**, ambapo kwa Mwaka 2022/2023 ilitengwa kiasi cha **Shilingi 4,192,080,000** na katika Mwaka wa Fedha 2023/2024 imetengwa kiasi cha **Shilingi 3,758,230,000**.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaipongeza Serikali kwa kuona umuhimu wa kuongeza bajeti ya Maendeleo kwa Wizara hii. Ni rai ya Kamati kuwa Serikali itatoa fedha za maendeleo kwa wakati ili kutekeleza mpango kazi wake.

Aidha kamati inatoa rai kwa Serikali kutotegemea fedha kutoka Nje kwenye miradi ya maendeleo kwani fedha hizo hazina uhakika wa kupatikana na hivyo kuathiri utekelezaji wa miradi.

SEHEMU YA TANO

5.0 MAONI NA USHAURI WA KAMATI

5.1 Maoni na Ushauri wa Jumla

Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia majadiliano ya kina kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wanawake na Makundi Maalum kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 Kamati inatoa maoni, ushauri na mapendekezo kama ifuatavyo: -

- i) Kukadiria matumizi ya fedha kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo bila kuwa na mikakati madhubuti ya upatikanaji wa fedha hizo unaathiri utekelezaji bora wa miradi ya maendeleo. Kamati inaishauri Wizara iweke mikakati ya ufuatiliaji wa mtitiriko wa fedha za maendeleo na utekelezaji wa miradi hiyo.
- ii) Kutopatikana kwa wakati kwa fedha zilizoidhinishwa na Bunge kwa ajili ya utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo ni jambo linaloathiri tija iliyokusudiwa na mpango wa utekelezaji wa miradi hiyo. Serikali izingatie umuhimu wa kutoa fedha za miradi ya maendeleo kama ilivyoidhinishwa na Bunge ili kusaidia utekelezaji wa miradi hiyo na kupatikana kwa tija ya mradi iliyokusudiwa. Aidha, Serikali ijielekeze zaidi kwenye kutumia vyanzo vya ndani katika kutekeleza Miradi mbalimbali ya Maendeleo nchini.
- iii) Kukosekana kwa Hati Miliki za maeneo yanayomilikiwa na Vyuho na Taasisi za Maendeleo na Ustawi wa Jamii ni jambo linalochangia kuwavutia baadhi ya wananchi kuvamia maeneo hayo na baadae kusababisha migogoro ya umiliki. Wizara iandae mkakati maalumu wa kupima na

kupata Hati za maeneo yote ya Vyuo na Taasisi zake zote za Ustawi na Maendeleo ya Jamii.

- iv) Kutotolewa kwa fedha zilizotengwa kwa ajili ya ujenzi na ukarabati wa Chuo cha Maendeleo ya Jamii cha Uyole na Mlale kumekwamisha utekelezaji wa miradi hiyo. Kamati inashauri kuwa fedha zilizotengwa kwaajili ya miradi hiyo zitolewe kabla ya kuisha kwa Mwaka huu wa fedha ili kuboresha mazingira ya vyuo hivi na kuweka mazingira mazuri ya kujifunzia.
- v) Serikali iweke mkakati wa muda mrefu kuhusu namna ya kutekeleza miradi yake yote ya maendeleo ili kuhakikisha miradi hiyo inakamilika kwa wakati. Mkakati huo uainishe kila mradi na kipindi ambacho kinatarajiwa kukamilisha miradi hiyo. Aidha, katika mkakati huo, Serikali iainishe namna ambavyo miradi iliyokamilika itatunzwa na kufanyiwa ukarabati wa mara kwa mara ili kuitunza miradi hiyo.
- vi) Upungufu wa Watumishi katika Taasisi za Ustawi na Maendeleo ya Jamii kwa kiasi kikubwa unaathiri utekelezaji wa majukumu ya Taasisi hizo. Kamati inashauri Serikali iweke mkakati wa dhati wa kuongeza bajeti ili kutoa ajira za kutosha katika Wizara hii ya Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wanawake na Makundi Maalum ili kuimarisha utendaji kazi wa Wizara hii.

5.2 Maoni na Ushauri Mahsusi

5.2.1 MAKUNDI MAALUMU

Kamati inapongeza Serikali kwa kuanzisha Kifungu 3003 na kukitengea kiasi cha **Shilingi 18,500,000,000** kwaajili ya kusimamia na kuratibu

masuala ya Makundi Maalumu wakiwemo Wafanyabiashara ndogondogo (Machinga).

Hata hivyo Kamati imebaini kuwa pamoja na kutengewa kiasi hicho cha Fedha, hakuna mwongozo wa uratibu na usimamizi wa Wafanyabiashara ndogondogo jambo linalotaharisha matumizi ya fedha hizi. Ni vema Serikali ikaandaa kwa haraka mwongozo wa namna Fedha hizo zitakavyotumika katika kuratibu, kuimarisha na kusimamia uboreshaji wa mazingira ya wafanyabiashara hao.

5.2.2 UHABA WA WATUMISHI

Mheshimiwa Spika, Kamati imebaini kuwa moja ya Changamoto kubwa katika Wizara hii ni Uhaba wa watumishi. Kwa mujibu wa taarifa za Wizara kuna upungufu wa Maafisa Maendeleo ya Jamii **2,293** sawa na **asilimia 56.7** na Maafisa Ustawi wa Jamii **20,057** sawa na **asilimia 95.3** katika ngazi mbalimbali hususan Kata. Maafisa hawa ni muhimu katika kutatua changamoto mbalimbali za jamii kama vile huduma za unasihi na ustawi wa jamii.

Kamati imebaini pia kuwepo kwa uhaba wa vitendea kazi kama vile usafiri kwa Maafisa kwa ajili ya kufanya ufuatiliaji wa masuala mbalimbali ya jamii. Kutokana na changamoto hizo kamati inatoa ushauri ufuatao: -

- i. Serikali iwe na mkakati wa dhati wa kutoa ajira hususani katika Wizara hii ili kuongeza nguvukazi katika ufuatiliaji wa masuala mbalimbali ya jamii.
- ii. Serikali itenge Bajeti kwa ajili ya ununuzi wa vitendea kazi vya watumishi wa wizara,

kama vile vyombo vya usafiri, kompyuta nk ili kuwarahisihia usafiri na kuifikia jamii kiurahisi na kutatua changamoto zao.

5.2.3 UHABA WA NYUMBA ZA WATUMISHI NA UCHAKAVU WA MIUNDOMBINU

Katika ziara zake za ukaguzi wa miradi ya maendeleo ya Taasisi zilizo chini ya Wizara hii, kamati ilibaini uchakavu wa miundombinu kama vile, majengo ya madarasa, ofisi mabweni; Uchakavu wa miundombinu katika Makazi ya Wazee ya Njoro, Mahabusu ya Watoto Moshi, na Upungufu wa Nyumba za Watumishi. Kamati inatoa maoni Na ushauri ufuatao: -

- i. Serikali ihakikishe inaongeza Bajeti ya Ujenzi wa Miundo mbinu hiyo katika Taasisi zilizochini ya Wizara hii na kutoa fedha hizo kwa kadri zitakavyiidhinishwa na Bunge.
- ii. Kamati inashauri Wizara ihakikishe inajenga nyumba za Watumishi ili kuwaondolea adha ya makazi watumishi wanaofanya kazi katika Taasisi za Wizara hii.

5.2.4 KUONGEZA BAJETI YA USIMAMIZI WA MASHIRIKA YASIYO YA SERIKALI

Mheshimiwa Spika, Pamoja na kuipongeza Serikali kwa kuongeza kiasi cha **Shilingi 1,500,000,000** katika Mwaka wa Fedha 2023/2024 kwenye kitengo cha uratibu wa Mashirika yasiyo ya Kiserikali, Kamati ina maoni yafuatayo;-

- i. Serikali kuongeza Bajeti katika Kifungu hiki ili kufuatilia kwa kina Mashirika yasisyo ya Kiserikali ambayo yapo takribani 9,025

Tanzania Bara ili kuhakikisha yanatekeleza majukumu yake kwa manufaa ya jamii na maslahi mapana ya Tanzania na kudhibiti changamoto kubwa ya Mashirika haya kujihusisha na kuhamasisha mmomonyoko wa maadili kinyume na mila na desturi za kitanzania na vilevile kudhibiti mienendo yote ya fedha zinazoingia katika mashirika haya ili kudhibiti utakatishaji wa fedha haramu.

- ii. Kumekuwa na Mashirika yanayojihusisha na kuhamasisha mmomonyoko wa Maadili kinyume na mila na Desturi za Kitanzania; Utakatishaji Fedha haramu na Baadhi ya Mashirika kujihusisha na siasa wakati wa uchaguzi na ukizingatia Tanzania inaelekea kwenye Uchaguzi wa Serikali za Mitaa Mwaka 2024. Kamati inashauri Wizara kuyachukulia hatua za haraka ikiwemo kuyafuta Mashirika yote yanakayobainika kujihusisha na mambo tajwa hapo juu.
- iii. Serikali kufanya mapitio ya Sheria ya Mashirika yasiyo ya Kiserikali ili kubaini changamoto za kisheria zinazoathiri ufanisi na lengo la kutungwa kwake kwa madhumuni ya kuendelea kufanya marekebisho.

SEHEMU YA SITA

6.0 HITIMISHO

Mheshimiwa Spika, napenda kukushukuru kwa kunipa nafasi ya kuwasilisha taarifa hii. Aidha, napenda kuwashukuru Wajumbe wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Ustawi na Maendeleo ya Jamii ambao maoni, ushauri na ushirikiano wao umewezeshwa Kamati kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi na hatimaye kukamilika kwa taarifa hii. Naomba majina yao yaingie kwenye kumbukumbu za kudumu za Bunge kama yalivyo wasilishwa katika taarifa hii; nayo ni kama ifuatavyo: -

1. Mhe.Fatma Hassan Toufiq, Mb. – **Mwenyekiti**
2. Mhe.Riziki Said Lulida, Mb. – **Makamu Mwenyekiti**
3. Mhe.Tamima Haji Abass, Mb.
4. Mhe.Neema Gerald Mwandabila, Mb.
5. Mhe.Tecla Mohammed Ungele, Mb.
6. Mhe.Kabula Enock Shitobela, Mb.
7. Mhe.Maimuna Salum Mtanda, Mb.
8. Mhe.Mohamed Abdulrahman Mwinyi, Mb.
9. Mhe.Katani Ahmadi Katani, Mb.
10. Mhe. Ahmed Ally Salum, Mb.
11. Mhe. Furaha Ntengo Matondo, Mb.
12. Mhe. Janeth Elias Mahawanga, Mb.
13. Mhe. Mariam Nassoro Kisangi, Mb.
14. Mhe. Athuman Almas Maige, Mb.
15. Mhe. Alli Hassan Omar King, Mb.
16. Mhe. Boniphace Mwita Getere, Mb.
17. Mhe. Sanya Juma Jafar, Mb.
18. Mhe. Shanif Mansoor Jamal, Mb.
19. Mhe. Toufiq Salim Hassan Turkey , Mb.
20. Mhe. Michael Mwita Kembaki, Mb.
21. Mhe. Sophia Hebron Mwakagenda, Mb.

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Wajumbe wa Kamati naomba nichukue fursa hii kumpongeza Mhe. Dkt. Doroth Onesphoro Gwajima Waziri wa Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wanawake na Makundi Maalum na Naibu Waziri Mhe. Mwanaidi Ali Khamis, Mb kwa kuwasilisha makadirio ya mapato na matumizi ya Ofisi yake kwa ufanisi.

Mheshimiwa Spika, naomba pia niwashukuru watendaji wote wa Wizara pamoja na taasisi zake kwa ushirikiano walioupatia Kamati wakiongozwa na Katibu Mkuu Dkt. John Antony Jingu na Naibu Katibu Mkuu Amon Anastaz Mpanju.

Mheshimiwa Spika, mwisho lakini sio kwa umuhimu, napenda kumshukuru Katibu wa Bunge Ndg. Nenelewa Mwihambi, ndc kwa kuratibu vema shughuli za Kamati na Bunge kwa mujibu wa Katiba ya Nchi. Aidha, nawashukuru Kaimu Mkurugenzi wa Idara ya kamati za Bunge Ndg. Michael Chikokoto, Mkurugenzi Msaidizi Ndg. Gerald Magili na Makatibu wa Kamati hii Ndg. Rehema Lazarus Kipera na Ndg. Aziza Waziri Kheir wakisaidiwa na Bi. Jane Ndulesi kwa kuratibu shughuli za Kamati na kufanikisha kukamilika kwa taarifa hii.

Mheshimiwa Spika, baada ya maelezo hayo, sasa naliomba Bunge lako tukufu likubali kuidhinisha Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wanawake na Makundi Maalum kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 kama yalivyowasilishwa na mtoa hoja.

Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha na ninaunga mkono hoja.

Riziki Said Lulida, Mb

MAKAMU MWENYEKITI

**KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA
USTAWI NA MAENDELEO YA JAMII**

18 Mei, 2023